

Львівський фізико-математичний ліцей при Львівському національному університеті імені Івана Франка був створений в 1991 році шляхом конкурсного відбору викладачів та учнів.

Неповторна атмосфера поваги до розуму, співробітництва Вчителя та Учня, яка склалася в ліцеї, принесла свої результати. Один за одним заявляли про себе ліцеїсти на олімпіадах, конкурсах, турнірах. Більше сотні призових місць з математики, фізики, біології, хімії, інформатики, економіки, англійської мови на Всеукраїнських олімпіадах. Одинадцять учасників і вісім призерів Міжнародних олімпіад.

Минуло всього тринадцять років. За цей час ліцей закінчило біля 1200 випускників, які продовжили навчання у багатьох вузах Львова – Національному університеті ім.І.Франка, Львівській політехніці, Комерційній академії, Медичному університеті, Лісотехнічній академії, Кращі ліцеїсти щороку одержують іменні запрошення в столичні вузи – Національний університет ім.Т.Шевченка, Київський політехнічний, Київське та Московське відділення Фізтеху, Московський університет. Після закінчення вузів колишні ліцеїсти продовжують навчання в аспірантурі провідних вузів України та дальнього зарубіжжя – Кембріджського університету в Англії, Корнуельського в США, Торонтонського в Канаді, Варшавського інституту фізики в Польщі, університетів Німеччини, Фінляндії.

Частина випускників працює в Україні, частина за її межами. Маємо ліцейську діаспору в Канаді, США, Польщі, Німеччині, Франції, Ізраїлі, Англії, Швейцарії, Іспанії, Фінляндії. Один з ліцеїстів навіть супроводжував наукову експедицію в Антарктиду.

Визнання авторитету цього навчального закладу приводить щороку на поріг ліцею вчетверо більше абітурієнтів, ніж він може прийняти. Проте, аналізуючи результати вступних тестувань ми звертаємо увагу на зниження рівня знань з фізики в учнів 7- 8 класів, навіть у тих, хто цікавиться фізикою. Причин для цього є багато. Постійні зміни програм, підручників, запровадження різних рівнів вимог, зміна системи оцінювання, недостатнє забезпечення демонстраційним та лабораторним обладнанням. Все це змушує вчителя докладати надмірні зусилля для виконання навчальних програм у таких непростих умовах. З іншого боку зниження в дітей мотивації до навчання та здобуття в майбутньому вищої освіти, падіння суспільного престижу наукових та освітніх спеціальностей. І основне – брак, катастрофічний брак науково-популярної літератури для дітей, яка мала б загальнодоступну ціну. Основна маса школярів, опинившись на роздоріжжі між підручником та телевізором, віддає перевагу останньому.

Вийти з цього замкнутого кола – втрата інтересу – зниження результатів – втрата інтересу – можна, залучаючи дітей до позакласних занять фізикою. Ми далекі від думки, що вчителя потрібно довантажити ще чимось. Наші вчителі вже давно працюють, в основному, на ентузіазмі і роблять більше, ніж це можливо в умовах, в які вони поставлені. Тому потрібно звернути свою увагу на учнів і дати максимальну можливість для участі школярів в усякого роду конкурсах, турнірах, олімпіадах.

Це дозволить сформувати коло їхніх навчальних, наукових, дослідницьких інтересів, підтримати зацікавленість у здобутті нових знань. Визначивши навчальні пріоритети, дитина зможе обгрунтовано вибрати собі відповідний заклад для подальшого навчання.

На жаль економічний стан нашого суспільства не залишає надії на фінансову підтримку подібної ідеї. Тому ми вирішили використати все краще з досвіду Соросівських олімпіад, які зуміли дійти до всіх зацікавлених в Україні.

З 1994 року в рамках Міжнародної Соросівської програми підтримки освіти в Україні проводились Соросівські олімпіади для старшокласників з математики, фізики, хімії та біології. Ці олімпіади не були альтернативою традиційним Всеукраїнським. Це просто були інші олімпіади. Їх доступність і демократичність варті наслідування. Олімпіади проводились в три етапи (перший з них був заочним), дозволяли брати в них участь будь-якому школяреві, незалежно від місця проживання, спеціалізації школи і, основне, від будь-яких кількісних обмежень та рознарядок. Причому перший етап дозволяв при підготовці роботи користуватися додатковою літературою, що служило стимулом для самостійної пошукової та наукової активності. Ці олімпіади зацікавили величезну кількість дітей та їх вчителів, стали стимулом для роботи шкільних наукових товариств та гуртків. Другий тур, який проводився в регіонах на базі спеціалізованих шкіл та ліцеїв, дозволяв їм виявляти зацікавлених та обдарованих дітей та запрошувати їх на навчання.

Третій, фінальний тур, проводився протягом останніх семи років в різних куточках України – Києві, Львові, Ужгороді, Артеку та ін., дозволяв школярам не тільки порівняти рівень свій та своїх ровесників, а й побувати в інтелектуальних та культурних центрах України, познайомитися з провідними вченими з відповідних галузей науки. На третій тур потрапляла дуже невелика кількість дітей – приблизно 20 з кожної вікової групи з окремого предмету. Відбір вдавалося пройти кращим з кращих.

Як показують наші спостереження, учні, які були фіналістами цих олімпіад, надалі стали кращими студентами провідних вузів України та зарубіжжя, продовжують серйозно займатися наукою і в майбутньому, сподіваємось, створять ядро наукової еліти України.

Для вчителів фінал олімпіади був визначником рівня їх роботи, можливістью поспілкуватися з одержимими любов'ю до дітей та до викладання свого предмету людьми. Цікаво, що ці олімпіади виявили велику кількість невідомих і не визнаних (я вже не кажу не відзначених) офіційною педагогікою людей, які скромно і непомітно роблять свою роботу на світовому рівні. Соросівські олімпіади тривали сім років. За цей час, на жаль, альтернативи їм не створилося. Програма закінчила свою роботу в Україні і початок навчального року тепер проходить без другого туру, а осінні канікули – без Фіналу Олімпіади.

Намагаючись заповнити утворену нішу, кафедра фізики Львівського фізико-математичного ліцею при Львівському національному університеті імені Івана Франка в складі Алексійчука Володимира Івановича – вчителя-методиста, Відмінника освіти України; Біди Дарії Дмитрівни – вчителя методиста, Відмінника освіти України, Соросівського вчителя, фіналіста конкурсу “Вчитель року”; Кузик Раїси Григорівни – Соросівського вчителя, Заслуженого вчителя України; Теличина Ігора Михайловича – вчителя вищої категорії, Соросівського вчителя, вирішили поширити досвід, набутий викладачами математики ліцею (які вже кілька років проводили в Україні Міжнародний математичний конкурс “Кенгуру”), на учнівський конкурс з фізики.

Починали досить несміло. В 2001 році запропонували завдання для відкритого ліцейського конкурсу “Левеня – 2001”. В день проведення конкурсу в ліцеї зібралося 159 учнів 7 – 8 класів з багатьох львівських шкіл.

Перша спроба виявилася вдалою. Перший конкурс проводився лише для львівських школярів і, підтвердивши наші сподівання, викликав у них велике зацікавлення. Можливо тому, що 30 різних за рівнями складності тестових завдань, розрахованих на 1,5 години, з першого погляду здаються зовсім простими, але вже з другого заставляють серйозно задуматися і пригадати все, що читав, чув, розв’язував у шкільному курсі фізики.

Розпочинаючи цей конкурс ми хотіли не тільки зацікавити фізикою більшу кількість школярів, а й просто переконати розумних і здібних дітей, які вважають себе з молодших класів математиками (адже фізика з’являється в шкільній програмі лише в 7 класі), що фізичні задачі можуть бути не менш захоплюючими, ніж математичні.

Складаючи задачі для проведення конкурсу, ми переслідували ще одну мету. Не секрет, що рівень учнівських знань з фізики протягом останніх років плавно але неухильно йде донизу. Доказом цього можуть бути результати учнівських олімпіад, де призові місця все частіше займають учні елітарних шкіл, які мають об’єктивно кращі умови для вивчення фізики. Ми сподівалися, що рівень запропонованих завдань стане орієнтиром для учнів та вчителів, стимулом для самостійної роботи, дороговказом до пошуку додаткових збірників задач, спонукає до додаткових консультацій з вчителем, обговорень з однокласниками, старшими товаришами чи батьками. Тобто якийсь додатковий час діти будуть зайняті інтелектуальною роботою, а не переглядом чергового телебойовика.

Після закінчення першого конкурсу ми одержали масу схвальних відгуків від його учасників. Старшокласники прискіпливо допитувалися, чи буде такий конкурс проведено для них. Наступного року ми вирішили запропонувати конкурсні завдання для всіх школярів України, в чому нас підтримало Міністерство освіти України.

Організація Всеукраїнського конкурсу виявилася досить нелегкою справою для нашого малочисельного колективу. І лише допомога колег – вчителів львівських шкіл, викладачів фізичного факультету Львівського Національного університету, викладачів фізики провідних ліцеїв України дозволила конкурсній відбутися.

Конкурс виявив в усіх куточках України сотні небайдужих вчителів. Незважаючи на зайвий безкоштовний клопіт, вони пропагували “Левеня” серед учнів, взяли на себе турботу по встановленню контактів з оргкомітетом, по проведенню конкурсу в школах (іноді навіть всупереч своїй адміністрації), по пересилці розв’язків, оголошенню результатів, отриманню та розподілу призів. Спількування з колегами з різних шкіл підтримало наше рішення продовжити цей конкурс і надалі. Наведу кілька відгуків:

«В останній період як рівень знань так і інтерес школярів різних вікових категорій до фізико-математичних дисциплін різко впав, тому дуже важливим на сьогодні є започаткування в Україні такого фізичного конкурсу. Приємно, що наші учні мали можливість стати його учасниками.» (Симоненко К.М., с.Радивонівка Запорізької обл).

«Шановні колеги! Ми щиро вдячні вам за те, що завдяки вашій ініціативі щодо конкурсу «Левеня-2002» наші діти мали змогу виявити свої знання, кмітливість під час вирішення цих надзвичайно цікавих та пізнавальних завдань. Приємно відзначити, що всі завдання мають глибоку теоретичну базу». (Сапунова Т.С. Запоріжжя, багатoproфільний ліцей №34).

«Спасибо за очень интересные задачи.Надеюсь, что в будущем году число участников от нашего города будет больше.» (Мірошніченко В.Я., м.Білгород-Дністровський Одеська обл).

«Частіше проводьте подібні конкурси!» (Дощич О.О., м.Хмельник Вінницької обл.)

«Дякуємо за створення і організацію ще одного виду інтелектуальних змагань, де учні можуть проявити свої здібності, показати свої знання та порівняти їх на рівні всієї країни. Сподіваємось на подальшу співпрацю і бажаємо довгого творчого життя Вашому «Левеняті» (Бурмистренко Т.М., методкабінет відділу освіти м. Сєверодонецька Луганської обл).

Конкурс дав надзвичайно цікаву статистику, яка могла б послужити основою для аналізу стану викладання та рівня знань учнів в окремих школах, областях та регіонах.

Закінчився черговий конкурс "Левеня 2005", в розпалі підготовка до нового конкурсу. Ми сподіваємось, що участь в ньому дозволить школярам з різних шкіл України не тільки порівняти рівень своїх знань з фізики з рівнем ровесників, але й підготуватись до наступних вступних тестів до спеціалізованих шкіл, ліцеїв чи вузів. Будемо раді, якщо матеріали та завдання конкурсу "Левеня" використають в своїй роботі і вчителі фізики для розвитку інтересу школярів до цього предмету.